

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ทุกสังคมมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายทั้งสองเพศ และหญิงกับชายมีหน้าที่และบทบาทแตกต่างกันไป อันที่จริงแล้ว มนุษย์เกิดมาเป็นเพศหญิงหรือเพศชายตามแต่โครโมโซมเพศ (sex chromosome) แต่เมื่อเกิดมาแล้วผู้หญิงและผู้ชายต่างคนต่างได้รับการอบรมว่าควรจะมีบทบาทอย่างไรในชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้และสั่งสอน¹ เพราะฉะนั้น การที่ผู้ชายและผู้หญิงต่างเพศมีบทบาทและหน้าที่ที่ต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับกรอบคำสั่งสอนซึ่งมาจากค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมยุคสมัยนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปโดยธรรมชาติ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องบทบาทและหน้าที่ของสตรีในสมัยโบราณ ไม่ว่าจะ เป็นสตรีไทยหรือสตรีเกาหลีก็ตาม มีหน้าที่ของสังคมพื้นฐาน คือ การเป็นภรรยาและมารดาเช่นเดียวกัน สังคมทั้งสองประเทศตั้งแต่สมัยโบราณนั้น สตรีได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครอง เพื่อให้กระทำหน้าที่ทั้งสองดังกล่าวให้ดีที่สุด

สตรีที่ทำหน้าที่ทั้งสองอย่าง คือภรรยาและมารดาได้อย่างดี ไม่บกพร่องจะได้รับยกย่องว่าเป็นกุลสตรีหรือแม่ศรีเรือน ในขณะที่เดียวกัน สำหรับสตรีเกาหลีเรียกว่า โยโจสุเกนีย (효녀淑女) แปลว่ากุลสตรี และ เอียนโมยงซอ (賢母良妻) ซึ่งมีความหมายว่าแม่ที่ดีภรรยาที่ดี การที่สตรีจะมีคุณสมบัติของกุลสตรีได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับกรอบคำสั่งสอน จึงทำให้เกิดวรรณกรรมคำสอนสตรีขึ้น ค่านิยมที่มีต่อสตรีว่าคนในสังคมสมัยนั้นต้องการให้ผู้หญิงควรมีคุณลักษณะอย่างไรมัน ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมคำสอนสตรีอย่างชัดเจน เพราะว่วรรณกรรมคำสอนสตรีมีเนื้อหาสาระในแง่พฤติกรรมแห่งการดำเนินชีวิตของกุลสตรีในสมัยนั้น และสะท้อนให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับสตรีของคนในสมัยนั้นเหมือนกระจกเงา คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีสมัยเดียวกันจึงมีเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ตรงกัน และวรรณกรรมคำสอนสตรียังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นสังคมสมัยนั้นเป็นอย่างดี

เอมอร ชิตตะโสภณ กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมคำสอน(Didactic Literature) มีเนื้อหาสาระที่มุ่งจะสั่งสอนศาสตร์ด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ศิลปะ จริยศาสตร์ ปรัชญา เป็นต้น

¹ ปราณี สุรสิทธิ์, "คำสอนสตรีไทยจากวรรณกรรมช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากตะวันตก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527), หน้า 1.

หรือให้ข้อคิดที่ควรปฏิบัติแก่คนไทยในสังคมไทยขณะนั้น ซึ่งบางครั้งอาจประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับปัจจุบันสมัยได้ด้วย² ส่วนตามความคิดเห็นของปัญญา บริสุทธิ์ วรรณคดีคำสอนหมายถึงหนังสือที่แต่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์จะใช้สั่งสอนศีลธรรมจรรยาและข้อประพฤติปฏิบัติอันดีงามเป็นคุณประโยชน์แก่ชีวิต³

ดังนั้นกล่าวได้ว่า วรรณกรรมคำสอนเป็นเครื่องมือสื่อสารและถ่ายทอดที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้ในการอบรมสั่งสอนเรื่องบทบาทและความประพฤติของผู้หญิงและผู้ชายในเชิงจริยธรรมและคุณธรรม และเป็นเครื่องบันทึกที่ทำให้คำสอนเหล่านั้นสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ได้

โดยเฉพาะวรรณกรรมคำสอนสตรีแสดงให้เห็นถึงความต้องการของคนในสังคมสมัยนั้นในการกำหนดคุณสมบัติของกุลสตรีให้เป็นในทางที่ตนต้องการ ผู้หญิงทุกคนจึงได้รับการศึกษาและหล่อหลอมตั้งแต่กำเนิดให้ปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมและยอมรับธรรมเนียม หน้าที่ ค่านิยมเช่นนี้อย่างครบถ้วน บางครั้งซึมซับไปเองโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ วรรณกรรมคำสอนสตรียังสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมคำสอนสตรีเป็นเครื่องป้องกันและเครื่องวัดที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสตรีโดยถูกอ่าน เชื้อถือ และอ้างถึงอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในสมัยที่ไม่มีสถาบันการศึกษาสำหรับผู้หญิง วรรณกรรมคำสอนสตรีเป็นตำราเรียนหนังสือที่ทำให้สตรีปฏิบัติตามคำสั่งสอนอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนั้น จึงกลายเป็นระบบการศึกษาแบบที่ไม่เป็นทางการ (informal education) เพราะฉะนั้น การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนสตรีทำให้เข้าใจค่านิยมต่าง ๆ เกี่ยวกับสตรีในสังคมสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

ไทยและเกาหลีทั้งสองประเทศมีวรรณกรรมคำสอนสตรีมากมายพอสมควร ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาจึงเริ่มต้นมาจากคำถามพื้นฐาน ว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งสองชาตินั้นสอนอะไรบ้าง และจากคำถามนี้เองที่ผู้วิจัยพบว่าน่าจะศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาสาระคำสอนตลอดจนถึงลักษณะร่วมและลักษณะต่างของวรรณกรรมคำสอนสตรีเหล่านี้ต่อไป

² เอมอร ชิตตะโสภณ, *การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมทางวรรณกรรมไทย* (กรุงเทพฯ : บริษัท ดันอ้อ แกรมมี จำกัด, 2539), หน้า 17.

³ ปัญญา บริสุทธิ์, *วิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยประเภท* (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2535), หน้า 8.

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี จะช่วยให้คนทั้งสองชาติเข้าใจวัฒนธรรมของชาติอื่นได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากวรรณกรรมคำสอนสตรีจะเป็นสื่อช่วยอบรมสั่งสอนสตรีแล้ว ยังมีฐานะที่เป็นเครื่องบันทึกและสะท้อนสภาพของสังคมด้วย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรื่องของสตรีเป็นเรื่องที่น่าสนใจ จึงมีผู้ศึกษาค้นคว้ามาพอสมควร ผลการวิจัยมีหลายแง่หลายมุม ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับเฉพาะวรรณกรรมประเภทคำสอนสตรีนั้นยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมต่างชาติ สารสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 งานวิจัยของไทย

พัชนี อัยราวงษ์⁴ ได้วิจัยจริยศึกษาของสตรีในเรื่อง*สุภาวชิตสอนหญิงคำกลอน* โดยศึกษาในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์คำสอนที่ปรากฏในเรื่อง*สุภาวชิตสอนหญิงคำกลอน*ว่า คตินิยมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของสตรีในสมัยนั้นควรเป็นอย่างไร และถ้านำมาใช้ในปัจจุบัน จะมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาทำให้ทราบคตินิยมในเรื่องความประพฤติและการปฏิบัติตัวของสตรีสมัยก่อน และทำให้เห็นบทบาทและฐานะทางสังคมของสตรีว่าอยู่ในวงแคบกว่าบุรุษ กล่าวคือ สตรีได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับการบ้านการเรือน ส่วนบุรุษนั้นเป็นฝ่ายออกไปทำหน้าที่ของตนในสังคมนอกบ้าน คือเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว และต้องรับใช้ประเทศชาติด้วยการรับราชการตามกฎหมายเกณฑ์ในสมัยนั้น จากการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าว บุรุษจึงเป็นฝ่ายที่สตรีมอบความเป็นใหญ่ให้ เพราะบุรุษต้องเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ มากกว่าสตรี คือ เป็นทั้งหัวหน้าครอบครัวและเป็นทั้งผู้ปกครองประเทศชาติในยามศึกสงครามด้วย ส่วนความเห็นในเรื่องการนำคำสอนสตรีมาใช้ในปัจจุบันนั้น บางเรื่องยังใช้ได้อยู่ บางเรื่องควรนำมาปรับปรุงก่อนใช้ และบางเรื่องก็ล้าสมัยเกินกว่าจะนำมาใช้

⁴ พัทณี อัยราวงษ์, "จริยศึกษาของสตรีไทยในสุภาวชิตสอนหญิงคำกลอน". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านจิตวิทยา สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ปราณี สุรสิทธิ์⁵ ได้รวบรวมและวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดคำสอนสตรีไทยสมัยก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก และศึกษาต่อไปว่าเมื่อได้รับวัฒนธรรมตะวันตกแล้ว คำสอนสตรีสมัยดั้งเดิมจะยังคงมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกของสตรีในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาวรรณกรรมทั้งหมด 38 เรื่อง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากวรรณกรรมช่วงดังกล่าวยังไม่ได้รับอิทธิพลตะวันตก

ผลการวิจัยจากวรรณกรรมก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก สรุปได้กว้าง ๆ เป็น 5 หมวดดังนี้ คือ สอนให้เป็นลูกที่ดี เชื่อฟังบิดามารดา สอนให้รักนวลสงวนตัว สอนให้เป็นภรรยาที่ดี ซื่อสัตย์และปรนนิบัติสามี สอนให้เป็นแม่บ้านที่ดี ดูแลทรัพย์สินและบริวาร และสอนให้เป็นมารดาที่ดีในการอบรมเลี้ยงดูบุตร คำสอนทั้ง 5 หมวดนี้มีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางศาสนา และปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลให้สตรีมีสถานภาพที่ต่ำต้อย ต้องตกเป็น “เบี้ยล่าง” ของชายในทุกกรณี ทั้งนี้เพราะสังคมเห็นว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ ชีวิตจึงต้องขึ้นอยู่กับชาย สตรียุคก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตกต่างประพฤติปฏิบัติตามคำสอนทั้ง 5 หมวดดังกล่าว เห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละครสตรี โดยเฉพาะตัวละครฝ่ายดี เช่น บิดามารดาสั่งให้กระทำการใดก็จะปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะผิดหรือถูก หรือเมื่อมีสามีก็ต้องซื่อสัตย์ต่อสามีและต้องเคารพเทิดทูนสามีของตนทุกขณะจิต คำสอนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกของสตรีในอุดมคติเป็นอย่างมาก สำหรับสตรีในปัจจุบันมีสถานภาพเปลี่ยนแปลงไป จิตสำนึกเกี่ยวกับคำสอนมีเพียงระดับปานกลางเท่านั้น

รื่นฤทัย สัจจพันธ์⁶ ได้ศึกษาลักษณะ บทบาทและกลวิธีการสร้างตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยเลือกศึกษาวรรณคดี 3 ประเภท คือ วรรณคดีคำสอน วรรณคดีนิราศ และวรรณคดีนิทานและการแสดง โดยวรรณคดีคำสอนที่นำมาศึกษามีทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ กฤษณาสมน้องคำฉันท์ สุภาพสตรีสอนสตรี โอวาทกระษัตริย์ โคลงโลกนิติ และตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์

⁵ ปราณี สุรสิทธิ์, “คำสอนสตรีไทยจากวรรณกรรมช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากตะวันตก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

⁶ รื่นฤทัย สัจจพันธ์, “ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1893-2394)”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ผลการวิจัยสรุปว่าตัวละครหญิงในวรรณคดีคำสอนมีลักษณะเป็นแบบอุดมคติในด้านความประพฤติและการปฏิบัติตนของผู้เป็นภรรยา คุณสมบัติที่กล่าวได้ตรงกันในคำสอนหลายฉบับ คือ ความซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียว การปรนนิบัติดูแลสามีและความรู้ความสามารถในกิจการบ้านเรือน แนวคิดของภรรยาในอุดมคติเช่นนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างตัวละครหญิงในนิราศนิทานและวรรณคดีการแสดงด้วย ตัวละครหญิงในนิราศไม่มีพฤติกรรม แต่เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อแก่นเรื่องของวรรณคดีประเภทนี้ซึ่งเป็นการพิลาปคร่ำครวญถึงหญิงคนรัก นางในนิราศเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างอารมณ์สะท้อนใจอันเป็นลักษณะเฉพาะของนิราศ ตัวละครหญิงในวรรณคดีนิทานและการแสดงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างโครงเรื่องและแก่นเรื่องเช่นเดียวกับตัวละครชาย ในบางเรื่องตัวละครหญิงเป็นตัวละครเอก การสร้างตัวละครในวรรณคดีประเภทนี้มีพื้นฐานมาจากตัวละครหญิงแบบอุดมคติในวรรณคดีคำสอน แต่เนื่องจากตัวละครหญิงในวรรณคดีประเภทนี้เป็นภาพสะท้อนของมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีอารมณ์ พฤติกรรมบางตอนของตัวละครหญิงจึงอาจขัดแย้งกับอุดมคติ ซึ่งทำให้ตัวละครมีลักษณะสมจริง มีชีวิตชีวา ตัวละครหญิงในวรรณคดีประเภทนี้จึงสร้างความประทับใจแก่ผู้เสพวรรณคดีด้วยบทบาทที่เป็นเรื่องเป็นราว

นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า พันธกิจอย่างหนึ่งของวรรณคดีไทยคือการสร้างความสุนทรีย์แห่งอารมณ์แก่ผู้เสพ ซึ่งตัวละครหญิงมีส่วนไม่น้อยในการสร้างความหลากหลายอันเป็นรสนิยมทางวรรณศิลป์ของไทย

พิมผกา จานเลน⁷ ได้รวบรวมและศึกษาผลสรุปของวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิงทั้งหลายอย่างละเอียดครบถ้วน โดยศึกษาวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิงทั้งหมด 6 เรื่องในเชิงข้อมูลทางประวัติ เนื้อหาของคำสอน และกลวิธีการสอน ผลการวิจัยจากวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิง สรุปได้ว่าวรรณกรรมคำสอนสำหรับสตรีที่มีมาในทุกสมัยนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงภาพของหญิงในอุดมคติในโลกทัศน์และค่านิยมของคนไทยที่สั่งสมมาในทุกยุคทุกสมัย คำสอนเหล่านี้ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งเช่นนี้เสมอมา ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าคำสอนและค่านิยมหลายประการ ยังคงปรากฏอยู่ในหญิงไทยแม้ในปัจจุบัน แม้ว่าบางอย่างจะค่อย ๆ เลือนหายไปพร้อมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่คุณค่าก็ยังปรากฏให้เห็นเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิงเหล่านี้

⁷ พิมผกา จานเลน, วรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิง. ในการประชุมเชิงวิชาการเรื่องภูมิปัญญาของคนไทย : ศึกษาจากวรรณกรรมคำสอน, เอกสารหมายเลข 4. 25-27 มีนาคม 2542 ณ ห้องประชุม 10 อาคารสารนิเทศ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.

1.2.2 งานวิจัยของเกาหลี

Chung-Suk Shin⁸ ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของสตรีเกาหลีในสมัยโบราณโดยศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิงทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ *กิวจงโยลัม* (규중요람) *อุอัมซอนแซงเกเนี่ยซอ* (우암선생계녀서) *ซาโซจอล* (사소절) *กิวบอม* (閨範) และ *แนฮุนเนี่ยซอ* (내훈녀계서) และศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการประพันธ์ของวรรณกรรมประเภทนี้ด้วย ผลการศึกษาวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้หญิง สรุปได้อย่างกว้าง ๆ เป็น 3 ประการดังนี้ คือ การขัดเกลาคุณธรรมของตน จริยธรรมในครอบครัว การประหยัดและการซื้อขาย ผู้หญิงเกาหลีในสมัยโบราณได้รับการศึกษาและถูกบังคับมาตั้งแต่เกิดให้ปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมสมัยดั้งเดิมดังนี้ คือ สตรีควรจะรู้จักการปฏิบัติต่อตัวเองอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ควรจะทำตัวให้ดีในฐานะที่เป็นภรรยาต่อสามี เป็นลูกต่อบิดามารดา เป็นมารดาต่อบุตร และเป็นแม่บ้าน และมีความสามารถในการดูแลทรัพย์สินและบริวาร ผู้หญิงโบราณยอมรับธรรมเนียม หน้าที่ ค่านิยมดังกล่าวอย่างครบถ้วน และพยายามปฏิบัติตามเท่าที่จะทำได้

Jik-Soo Shon⁹ ได้ศึกษาเนื้อหาคำสอนสำหรับผู้หญิงจากวรรณกรรมคำสอนสตรีในราชวงศ์โชซอน และคำสอนเหล่านี้มีคุณค่าอะไรบ้าง ถ้าหากว่ามองด้วยมุมมองของสมัยปัจจุบัน โดยวรรณกรรมคำสอนสตรีที่นำมาศึกษามีทั้งหมด 4 เรื่องตามลำดับสมัยการแต่ง ได้แก่ *แนฮุน* (內訓 : Lessons for women) พระราชินีพันธุ์ของพระราชินีโซเฮ (昭惠王后) ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 *กิวจงโยลัม* (규중요람 : Outling of women's education) ของ ลีฮวัง (李滉) ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 *อุอัมซอนแซงเกเนี่ยซอ* (우암선생계녀서 : U-Am's book of instruction for women) ของ ชงซียอล (宋時烈) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ *ซาโซจอล* (士小節 : Basic Etiquette for Gentlemen, Section on "Way of life of women") ของ ลีตอกมู (李德懋) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ผลการวิจัยจากวรรณกรรมคำสอนสตรีดังกล่าว สรุปได้ว่า คนในราชวงศ์โชซอนต้องการให้ผู้หญิงเป็นลูกที่ดีต่อบิดามารดาเมื่อยังเป็นเด็ก เมื่อแต่งงาน

⁸ Chung-Suk Shin, On Women's Lettering of Korean Traditional Ways, *The Korean Language & Literature* No.47, (March 1970) : 85-141. (신 정숙, 한국전통사회의 내훈에 대하여 - 士大夫家 內訓書(筆寫) 五種을 中心으로, 국어국문학 47 호, 국어국문학회, 1970)

⁹ Jik-Soo Shon, "A Study on books concerning women's education in the Yi Dynasty". Doctoral Dissertation, Graduate School, Sungkyunkwan University, 1981. (손 직수, 朝鮮時代 女性敎訓書에 관한 研究, 박사학위논문, 성균관대학교 대학원, 1981)

แล้ว เป็นภรรยาที่ดีต่อสามีและเป็นลูกสะใภ้ที่ดีต่อบิดามารดาของสามี มีลูกแล้ว เป็นมารดาที่ดี โดยวิเคราะห์คำสอนอย่างกว้าง ๆ เป็น 4 หมวดดังนี้ คำสอนว่าด้วยการปฏิบัติต่อตัวเอง คำสอนว่าด้วยศีลธรรม คำสอนว่าด้วยกิจการบ้านเรือน และคำสอนว่าด้วยการเลี้ยงดูบุตร คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีครอบคลุมการประพฤติปฏิบัติเกือบทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับชีวิตของผู้หญิงอย่างครบถ้วน

เมื่ออิทธิพลตะวันตกหลังไหลเข้ามาสู่ประเทศเกาหลีแล้ว สตรีเกาหลีจะยังคงปฏิบัติตามคำสอนครั้นบรรพบุรุษอยู่หรือไม่ คำสอนสตรีสมัยโบราณส่วนใหญ่ไม่มีความเหมาะสมกับค่านิยมของคนในปัจจุบันก็จริง แต่ไม่น่าจะทิ้งหรือละเลยทั้งหมด เพราะว่าคำสอนเหล่านั้นเป็นมรดกของบรรพบุรุษของเราที่มีภูมิปัญญา และยังมีส่วนที่จะนำมาใช้ได้และควรจะสืบต่อให้รุ่นหลังต่อไป

Sang-Kyo Lee¹⁰ ได้ศึกษาวิเคราะห์การสอนสตรีจากวรรณกรรมคำสอนสตรีในสมัยราชวงศ์โชซอนอย่างรอบคอบ โดยแบ่งสมัยเป็น 2 ช่วงและเปรียบเทียบคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีระหว่าง 2 ช่วงนี้ และได้เลือกวรรณกรรมคำสอนสตรี 2 เรื่อง ได้แก่ *แนฮุน* (內訓) แต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์โชซอนตอนต้น (คริสต์ศตวรรษที่ 15-16) และ *ซาโชจอล* (士小節) วรรณกรรมในสมัยราชวงศ์โชซอนตอนปลาย (คริสต์ศตวรรษที่ 17 - ช่วงก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก) มาศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาคำสอนสตรีระหว่าง 2 ช่วง โดยแบ่งคำสอนเป็น 9 ประเด็นดังนี้ การพูดจา นิสัย การปฏิบัติ อาหารการกิน การสมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว พิธีเช่นไหว้ การศึกษาเล่าเรียน และกิจการบ้านเรือน จากการศึกษาคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรี 2 เรื่องดังกล่าว สรุปได้ว่า เนื่องจากราชวงศ์โชซอนนับถือลัทธิขงจื้อเป็นหลัก การอบรมสั่งสอนสตรีในสมัยนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากคำสอนของขงจื้อโดยตรง ดังนั้น คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้ง 2 ช่วงส่วนใหญ่ตรงกัน แต่ถ้าหากเปรียบเทียบกัน คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีช่วงสมัยราชวงศ์โชซอนตอนต้น มีลักษณะนามธรรมมากกว่า อย่างเช่น เรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม ส่วนคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีช่วงหลัง มีลักษณะรูปธรรมมากขึ้น สอนสิ่งที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวันอย่างมีผล

¹⁰ Sang-Kyo Lee, "A Study on Women's Education in the Yi Dynasty of Korea Through *Ne-Whoon* and *SaSoJyul*". Master's Thesis, Graduate School, Sungkyunkwan University, 1984. (○) 상교, 內訓과 士小節을 통해서 본 조선시대 여성교육 내용의 一研究, 석사학위논문, 성균관대학교 대학원, 1984)

Eun-Hwa Jeoung¹¹ ได้ศึกษาโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับการศึกษาศาสตร์ของซงซียอล (宋時烈) ซึ่งเป็นผู้แต่งเรื่องเกเนียซอ (戒女書 แปลว่าตำราสอนกุลธิดา) โดยศึกษานโยบายการศึกษาศรีในสมัยราชวงศ์โชซอนตอนต้น และวัตถุประสงค์การแต่งเรื่องเกเนียซอ พร้อมทั้งวิเคราะห์คำสอนในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผลการวิจัย สรุปได้ว่าผู้หญิงในอุดมคติของซงซียอล เป็นผู้หญิงที่ซื่อสัตย์ต่อสามี รักเดียวใจเดียว และปรณนิบัติดูแลสามี กตัญญูต่อบิดามารดา เลี้ยงดูแลลูก และมีความสามารถในการสร้างมิตรภาพระหว่างบรรดาเครือญาติและในกิจการบ้านเรือน กล่าวได้ว่าเป็นผู้หญิงที่ปฏิบัติตามคำสอนของลัทธิขงจื้อโดยเฉพาะคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมที่เกี่ยวกับสตรีและมนุษย์สัมพันธ์อย่างครบถ้วน จากการศึกษาโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับการสั่งสอนสตรีของซงซียอลในเรื่องเกเนียซอ สรุปได้ว่า สำหรับการศึกษาศรี ซงซียอลเน้นการอบรมสั่งสอนในชีวิตประจำวันมากกว่าการสั่งสอนทางด้านวิชาการและศีลธรรม ผู้วิจัยยังมีความคิดเห็นว่าหน้าที่ของผู้หญิงอยู่ที่การดูแลกิจการบ้านเรือน ไม่ได้อยู่ที่ศึกษาเล่าเรียนทางวิชาการ การอบรมสั่งสอนสำหรับผู้หญิงนั้น จึงเรียนรู้จากมารดาและย่าในบ้านก็เพียงพอ ไม่ควรอ่านหนังสือวิชาการ

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยกับของต่างประเทศ โดยเฉพาะไทยกับเกาหลี วรรณกรรมประเภทคำสอนสตรีของทั้งสองประเทศนั้น เป็นวรรณกรรมประเภท (Genre) เดียวกัน ยิ่งกว่านั้นค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี จริยธรรม จนถึงวัฒนธรรมที่มีต่อสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากมายนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพื่อจะได้ทราบและเข้าใจวัฒนธรรมทั้งสองชาติ ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นนี้ขึ้นมาศึกษา และงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นประโยชน์ให้เห็นแนวทางในการศึกษาคั้งนี้ด้วย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยกับเกาหลี 4 เรื่อง ของไทยจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ กฤษณาสนน้องคำฉันท์ และ สุภาวดีสนนสตรี ของเกาหลีจำนวน 2

¹¹ Eun-Hwa Jeoung, "The women education viewpoint of Song Si-yol : A Study on the Gaenyoso", Master's Thesis, Graduate School of Education, Chungnam National University, 1994. (정 은화, 송시열의 여성교육관 : 戒女書を 중심으로, 석사학위논문, 충남대학교 교육대학원, 1996)

เรื่อง ได้แก่ แนนฮุน (內訓 คำสอนสตรี) และ เกเนียซอ (계녀서 ตำราสอนกุลธิดา) ในแง่ที่มาของเรื่อง เนื้อหา และกลวิธีการประพันธ์

2) เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์สตรี ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี และสตรีในอุดมคติที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีดังกล่าว

1.4 แนวเหตุผล ทฤษฎี หรือสมมุติฐาน

ยุคก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก สังคมไทยกับเกาหลีมีค่านิยมเกี่ยวกับสตรีคล้ายคลึงกันบางประการ ได้แก่ คุณสมบัติของกุลสตรี บทบาทของสตรีในฐานะที่เป็นภรรยาและแม่ และค่านิยมที่ว่าชายเป็นข้างเท่าหน้า หญิงเป็นข้างเท่าหลัง ดังปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น มีขอบเขตดังนี้

1) ผู้วิจัยจะศึกษาวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลีที่แต่งขึ้นในยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากตะวันตก โดยจะศึกษาวรรณกรรมทั้งหมด 4 เรื่อง คือวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์*¹² พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส และ *สุภาวดีสอนสตรี*¹³ วรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลีจำนวน 2

¹² *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* มีทั้งหมด 3 สำนวน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า 21-23) แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* ฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533) เป็นหลัก เพราะเป็นฉบับที่แพร่หลายมากที่สุดในปัจจุบันและใช้เป็นหนังสือเรียนมาหลายสมัย

¹³ *สุภาวดีสอนสตรี* มักจะเรียกกันว่า *สุภาวดีสอนหญิง* ของสุนทรภู่ โดยเข้าใจว่าสุนทรภู่เป็นผู้แต่ง แต่หลักฐานจากการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ปรากฏว่าเรื่องนี้มีชื่อมาตั้งแต่แรกที่ตีพิมพ์ในรัชกาลที่ 5 ว่า *สุภาวดีสอนสตรี* และมีได้มีคำอธิบายหรืออ้างไว้ตอนไหนเลยว่าสุนทรภู่เป็นผู้แต่ง อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ *สุภาวดีสอนสตรี* ในหนังสือ *ชีวิตและงานของสุนทรภู่* (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, ฉบับกรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสริมวิทยุบรรณคาร, 2518) เป็นตัวบท

เรื่อง ได้แก่ *เนอฮุน* (内訓 แปลว่าคำสอนสตรี) พระราชินีพันธุของพระราชินีไซเฮ (昭惠王后) และ *เกเนยซอ* (계녀서 แปลว่าตำราสอนกุลธิดา) ของ ซงซียอล (宋時烈)

ผู้วิจัยจะคัดเลือก 4 เรื่องดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ เนื่องจากวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้ง 4 เรื่องนี้ 1. เป็นเรื่องที่ได้รับคามนิยมมากที่สุดและแพร่หลายมากที่สุดเรื่องหนึ่งในบรรดาวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งหลาย 2. เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นในช่วงสมัยก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตกอย่างแน่นอนและได้จารึกลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรของตัวเองและตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว 3. มีเนื้อหาสาระคำสอนที่ครอบคลุมการประพฤติการปฏิบัติเกือบทุกอย่างในชีวิตความเป็นอยู่และบทบาทของผู้หญิง และเน้นการปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้

2) ผู้วิจัยจะศึกษาวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้ง 4 เรื่องในแง่ที่มาของเรื่อง เนื้อหาสาระของคำสอนและกลวิธีการประพันธ์อย่างละเอียด รวมทั้งวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสตรี ค่านิยมเกี่ยวกับสตรีที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมคำสอนสตรีดังกล่าว นอกจากนั้น ยังค้นคว้าคุณสมบัติของกุลสตรีที่คล้ายคลึงกันระหว่างไทยกับเกาหลี และจะเปรียบเทียบแนวความคิดเกี่ยวกับสตรีในอุดมคติของทั้งสองชาติ

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ จากนั้นจึงเริ่มการวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลีทั้งหมด 4 เรื่องที่กล่าวแล้ว และเสนอผลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะเป็นลำดับสุดท้าย

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

ทำให้เข้าใจวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี อันสะท้อนค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติทั้งสอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศทั้งสอง

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

1) การถอดเสียงภาษาเกาหลี : วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะถอดเสียงเป็นรูปเขียนในภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับการออกเสียงในภาษาเกาหลีมากที่สุด แต่กระนั้น คำบางคำก็ยึดตามความนิยมของคนไทยซึ่งเป็นที่เข้าใจตรงกันอย่างกว้างขวาง เช่น ขงจื๊อ (孔子)

2) การแปล : ผู้วิจัยจะแปลแบบถอดความและเรียบเรียงเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย